

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

O ABORDARE CULTURAL-LINGVISTICĂ A LITERATURII POSTCOLONIALE: JHUMPA LAHIRI ȘI ZADIE SMITH

Rezumat

Doctorand,

Liviu-Augustin CHIFANE

Conducător științific,

Prof. univ. dr. Elena CROITORU

Seria U1: Filologie - Engleză, nr. 12

GALAȚI

2018

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

O ABORDARE CULTURAL-LINGVISTICĂ A LITERATURII POSTCOLONIALE: JHUMPA LAHIRI ȘI ZADIE SMITH

Rezumat

Doctorand,

Liviu-Augustin CHIFANE

Conducător științific,

Prof. univ. dr. Elena CROITORU

Referenți științifici,

Prof. univ. dr. Rodica-Ioana DIMITRIU
Conf. univ. dr. Dana-Janeta BĂDULESCU
Prof. univ. dr Mariana NEAGU

Seria U1: Filologie - Engleză, nr. 12

GALAȚI

2018

CONȚINUT

Introducere

1. Postcolonialismul – o prezentare generală

1.1. Distincții terminologice

1.1.1. Definirea postcolonialismului și a discursului postcolonial

1.1.2. Post-colonialism sau postcolonialism?

1.1.3. Literatura postcolonială

1.2. Tipuri de discurs colonial/postcolonial

1.2.1. Frantz Fanon și fanonismul

1.2.2. *Orientalismul* lui Edward Said

1.2.3. Teoria ambivalenței a lui Homi Bhabha

1.2.4. Vocea subalternului: G.C. Spivak

1.3. Principalele concepte postcoloniale

1.3.1. Alteritate

1.3.2. Hibriditate

1.3.3. Etnicitate

1.3.4. Diversitate culturală

1.3.5. Transculturare

1.3.6. Identitate

1.3.7. Dislocare și relocare

1.3.8. Diaspora

1.3.9. Dublă colonizare

1.4. Concluzii

2. Mijloace lingvistice de exprimare a discursului postcolonial

2.1. Alegerea limbajului: folosirea dialectelor, a limbajului pidgin și creol

2.1.1. O problemă de identitate lingvistică

2.1.2. Limbajul pidgin și relațiile de putere

2.1.3. Conceptualizarea limbajului creol

2.2. Includerea termenilor lexicali non-inglezești

2.2.1. Strategii intratextuale

- 2.2.1.1. Traducerea intertextuală sau retroversiunea deschisă
 - 2.2.1.2. Contextualizarea intertextuală sau retroversiunea închisă
- 2.2.2. Strategii extratextuale
- 2.3. Tipurile și funcțiile sinonimiei și antonimiei
 - 2.3.1. Criterii lingvistice distinctive
 - 2.3.2. Sinonime și serii sinonimice
 - 2.3.3. Perechi contrastive
- 2.4. Câmpuri conceptuale, lexicale și semantice
 - 2.4.1. Controverse în definirea termenilor
 - 2.4.2. Câmpuri lexicale în romanele postcoloniale
- 2.5. Tipare onomastice în reprezentarea experiențelor coloniale/postcoloniale
 - 2.5.1. Natura diversă a numelor proprii
 - 2.5.2. Funcția numelor proprii în romanele postcoloniale intertextuale
 - 2.5.3. Romanele postcoloniale și procesul onomastic de la simplitate la complexitate
- 2.6. Utilizarea culturală a pronumelor
 - 2.6.1. Rolul discriminativ al deixisului personal
 - 2.6.2. Referința pronominală problematică și sensuri posibile
 - 2.6.3. Opoziția pronominală postcolonială *noi-ei*
 - 2.6.4. Referința impersonală peiorativă
- 2.7. Modalitatea ca indicator al perspectivei ideologice
 - 2.7.1. Mijloace gramaticale de exprimare a modalității
 - 2.7.2. Tipuri de modalitate narativă
 - 2.7.3. Modalitatea ca indicator negativ
 - 2.7.4. Modalitatea ca indicator neutru și pozitiv
- 2.8. Corespondența dintre diateza activă și pasivă în discursul (post)colonial
 - 2.8.1. Diateza pasivă – caracteristici și utilizare
 - 2.8.2. Agentivitate externă implicită
- 2.9. Metaforele postcoloniale: O perspectivă cognitiv-stilistică
 - 2.9.1. Stilistica cognitivă și folosirea metaforei
 - 2.9.2. Metafore lingvistice vs. metafore conceptuale
- 2.10. Concluzii

3. Identitatea indiană postcolonială în romanele lui Jhumpa Lahiri *Porecla* (2003) și *Distanța dintre noi* (2013)

3.1. Jhumpa Lahiri: vocea celei de-a doua generații de imigranți

3.1.1. Între identități: *Porecla* (2003)

3.1.2. O triadă postcolonială: *Distanța dintre noi* (2013)

3.2. *Porecla* (2003) – medierea între culturi

3.2.1. Elemente similare și opuse

3.2.2. Pierdere și câștig semantic la nivelul câmpurilor lexicale

3.2.3. Numele proprii și biculturalismul

3.2.4. Pronumele și lupta pentru libertate personală și culturală

3.2.5. Verbele modale reflectând norme și practici culturale

3.2.6. Diateza pasivă și extinderea dominației coloniale

3.2.7. Experiența imigrației în metaforele conceptuale

3.3. *Distanța dintre noi* (2013) – stabilirea unor noi identități

3.3.1. Opoziția de sens

3.3.2. Reprezentarea semantică a Indiei postcoloniale

3.3.3. O perspectivă postcolonială asupra antroponimelor și toponimelor

3.3.4. Agenda ideologică de la baza formelor pronominale de plural

3.3.5. Relațiile de putere complexe și verbele modale

3.3.6. Reprezentări conceptuale ale spațiului cultural

3.4. Concluzii

4. Tranziția postcolonială de la multiculturalism la interculturalism în romanele lui Zadie Smith *Dinți albi* (2000) și *NW* (2012)

4.1. O reconsiderare a paradigmelor multiculturale și interculturale

4.1.1. Identități post-imigraționiste: *Dinți albi* (2000)

4.1.2. Negocierea unor identități noi: *NW* (2012)

4.2. *Dinți albi* (2000) – colonizare cultural-lingvistică în sens invers

4.2.1. Creolizare și inovație lingvistică la nivel grafic și fonetic

4.2.2. Binarism rasial în perechi semantice postcoloniale

4.2.3. Diferență etnică reflectată de câmpurile lexicale și semantice

4.2.4. Decolonizarea și tehnicile subversive la nivel onomastic

4.2.5. Alteritate și hibridizare în cazul prunumelor și al referinței pronominale

4.2.6. Deconstrucția discursului colonial stereotipic prin modalitatea epistemică și deontică

4.2.7. Reprezentarea social-culturală și metaforele postcoloniale conceptuale

4.3. NW (2012) – defragmentarea discursului colonial dominant

4.3.1. Reprezentarea lingvistică (post)modernă a interculturalității

4.3.2. Noi valențe ale perechii semantice dihotomice *negru/alb*

4.3.3. Expansiunea lexicală și semantică prin diversificare referențială

4.3.4. Cosmopolitanismul și criza de identitate în folosirea numelor proprii

4.3.5. Repetiția pronominală ca parodiare a tiparelor culturale restrictive

4.3.6. Verbele modale și transferul cultural bidirecțional

4.4. Concluzii

Concluzii generale

Bibliografie

Listă de lucrări

Cuvinte cheie: *postcolonialism, discurs colonial/postcolonial, literatură postcolonială, analiză lingvistică, niveluri lingvistice, identitate culturală și lingvistică, imigrație, comunități diasporice, multiculturalism, interculturalism*

INTRODUCERE

Considerații preliminare

În lumina studiilor interdisciplinare și a direcției culturale și interculturale din cercetarea lingvistică, se impune necesitatea de a privi textele din perspective multiple intercorelate, pe de o parte, iar pe de altă parte, de a analiza tipurile și funcțiile discursului. Acesta este principalul motiv pentru care teza de doctorat se bazează pe o abordare cultural-lingvistică a literaturii postcoloniale, abordare menită să dezvăluie rețeaua complexă de relații existente între mijloacele lingvistice și mesajul ideologic pe care îl transmit într-un mod mai mult sau mai puțin direct.

În vederea unei mai bune înțelegeri a relevanței acestui tip de abordare pentru studiile lingvistice, culturale și literare, am ales să examinăm îndeaproape patru romane controversate, care încă generează dezbateri și sfidează o categorizare strictă. În ansamblu, romanele în discuție aparțin literaturii contemporane, toate fiind publicate la începutul secolului XXI. Ceea ce au în comun Jhumpa Lahiri și Zadie Smith este trecutul lor de imigranți și preocuparea de a reprezenta lupta primei și celei de a doua generații de imigranți, precum și dorința de a portretiza consecințele conviețuirii într-o societate multi- și interculturală. În această ordine de idei, analiza noastră aduce suficiente dovezi pentru includerea romanelor lui Jhumpa Lahiri, *Porecla* (2000) și *Distanța dintre noi* (2013), precum și a romanelor lui Zadie Smith, *Dinți albi* (2000) și *NW* (2012), în categoria mai largă a romanelor postcoloniale.

Din perspectivă teoretică și critică, ne bazăm pe terminologia și rezultatele cercetării din studiile postcoloniale și (inter)culturale, folosind instrumentele de analiză specifice studiilor lingvistice. Cercetarea de ordin practic include eșantioane de text relevante în care se urmăresc și se examinează în detaliu indicatorii lingvistici de la nivelul fonetic și grafic până la nivelul metaforic cu scopul de a scoate în relief ideologia ce stă la baza folosirii unui anumit tip de limbaj, precum și jocul permanent al relațiilor de putere caracteristic lumii (post)coloniale. Un aspect important îl constituie evidențierea prezenței unui număr recurent de concepte postcoloniale întipărite în mesajul general al textelor literare, semnificative pentru dezvoltarea narațiunii și a modului în care realitățile socio-culturale sunt construite în cadrul lumii ficționale. De asemenea, luând în considerare relația dintre limbă și ideologie, abordarea cultural-lingvistică dovedește faptul că analiza lingvistică poate dezvălui cu ușurință existența unor concepte postcoloniale relevante folosite de scriitori ca mijloc de conceptualizare a reprezentărilor culturale ale lumii.

Stadiul cercetărilor în domeniu

Probabil cea mai mare realizare a acestei teze de doctorat este că acoperă un vid în cercetarea științifică referitoare la folosirea limbajului în literatura postcolonială. În afară de cartea lui Talib, *Limbajul literaturii postcoloniale. O introducere* (2002) care are în vedere doar chestiuni generale și urmărește folosirea limbii engleze în contexte și texte literare (post)coloniale, nu mai există alte studii care să se axeze în mod extensiv sau exclusiv pe studierea limbii și a mecanismelor lingvistice în literatura postcolonială. Această sincopă atât în cercetarea teoretică cât și în cea practică este de înțeles luând în considerare varietatea spațiilor culturale cărora le aparțin scriitorii postcoloniali. Dacă adăugăm la aceasta diferențele legate de stilul fiecărui autor, atunci intervine întrebarea referitoare la existența unor numitori lingvistici comuni care să-i aducă împreună pe scriitorii de limbă engleză din Africa, Asia de Sud, Caraibe sau Australia. Analiza noastră devine un semnificativ pas înainte în identificarea acelor numitori comuni, sprijinind astfel ideea împărtășirii aceluiași sistem de referință lingvistic și cultural-lingvistic. În acest scop, am extins partea aplicativă pentru a-i include nu doar pe cei doi scriitori de care ne-am ocupat în mod deosebit, ci și pe alți romancieri postcoloniali consacrați care reprezintă diferite spații geografice și culturale (Chinua Achebe, J.M. Coetzee, Anita Desai, Bessie Head, Hanif Kureishi, Andrea Levy, Bharati Mukherjee, V.S. Naipaul, Katharine Susannah Prichard, Jean Rhys, Arundhati Roy, Salman Rushdie, sau Ngugi wa Thiong'o).

Pentru referințele la terminologia postcolonială și alte concepte relevante, prezentarea noastră generală și comentariile ulterioare se bazează pe unele dintre cele mai semnificative articole critice și cărți din domeniu cu accent pe lucrările revoluționare ale lui Franz Fanon (1968; 1963), Edward Said (1978), Homi Bhabha (1994) și G.C. Spivak (1999; 1994; 1987). În cazul studiilor culturale, am ales cele mai recente cărți despre paradigmele multiculturale și interculturale pe care le considerăm extrem de utile pentru analiza romanelor postcoloniale (vezi Meer, Modood și Zapata-Barrero 2016; Cantle 2012; Genç 2012; Procter 2006 sau Squires 2002).

Pe lângă *Gramatica generală a limbii engleze* (Quirk et al. 2010[1985]), care asigură,, fără îndoială, fundamentul oricărei cercetări lingvistice solide, recurgem și la numeroase alte studii lingvistice pentru a clarifica diferite aspecte la nivel fonetic, morfologic, semantic sau stilistic. Cele pe care le considerăm foarte utile pentru cercetarea noastră sunt următoarele: Holm (2004); Talib (2002); Sebba (1997); Muysken and Smith (1995) – pentru alegerea dialectelor, a limbajului pidgin sau creol; Bandia (2008) – pentru termenii și instrumentele

lexicale ce reflectă specificitatea culturală; Neagu și Pisoschi (2015), Kovalenko (2011), Geeraerts (2010), Minaeva (2007), Crystal (1997), Neagu (1996), Lyons (1995); Lipka (1992), Cruse (1986) – pentru câmpuri lexicale și semantice; Langendock (2007), Zabeeh (1968) – pentru natura numelor proprii; Verdonck (2002), Yule (1996) – pentru referințe deictice; De Haan (2006), Croitoru (2002a; 2002b), Frawley (1992), Palmer (1990) – pentru moduri și modalitate; Wanner (2009), Palmer (1988), Svartvik (1966) – pentru corespondența între diateza activă și cea pasivă; Nørgaard, Busse și Montoro (2010), Neagu (2005); Stockwell (2002), Lackoff și Johnson (1980) – pentru stilistica cognitivă și metaforele conceptuale.

Nu în ultimul rând, analiza noastră ia în considerare rezultatele cercetării unor critici și oameni de știință care au studiat fie opera ficțională a lui Jhumpa Lahiri, fie pe cea a lui Zadie Smith, în principal, din punct de vedere literar și cultural și doar tangențial dintr-o perspectivă lingvistică: Anwar (2015), Stoican (2015), Verma (2015), Macwan (2014), Bahmanpour (2010), Bandyopadhyay (2009), Welsh Kasun (2009), Bhalla (2008), Song (2007) – pentru povestirile și romanele lui Jhumpa Lahiri; Slavin (2015), Knepper (2013), Wells (2013), Paproth (2008), Scott (2007), Lowe (2001) – pentru operele de ficțiune ale lui Zadie Smith.

Principalele scopuri și obiective ale tezei de doctorat

În primul rând, abordarea cultural-lingvistică a literaturii postcoloniale permite o mai bună înțelegere nu numai a relațiilor interdependente complexe dintre limbă și literatură, ci și a modului în care reprezentările lingvistice ale textelor literare sunt folosite pentru a conceptualiza reprezentările de ordin cultural ale lumii și uneori pentru a submina un anumit tip de discurs.

În al doilea rând, limbajul și mijloacele lingvistice utilizate în literatura postcolonială merită să fie investigate datorită relevanței acestora în procesul de identificare a conceptelor postcoloniale ce caracterizează operele literare ale scriitorilor care aparțin unor spații geografice și culturale diferite. În acest sens, **scopul** principal al tezei de doctorat este de a dovedi că, mai mult sau mai puțin conștient, scriitorii postcoloniali provenind din medii culturale diferite folosesc o serie de mijloace lingvistice similare în demersul lor artistic pentru exprimarea unor concepte postcoloniale variate care asigură un nucleu comun al literaturii postcoloniale. Pentru a realiza acest scop, ne-am propus îndeplinirea unui număr de **obiective** bine stabilite care trasează principalele coordonate ale unei analize orientate spre următoarele aspecte:

- a) să clarifice distincțiile terminologice și controversele din postcolonialism și studiile postcoloniale, în general, și literatura postcolonială, în special;
- b) să stabilească diferențe între teoriile relevante referitoare la specificitatea discursului colonial/postcolonial;
- c) să identifice și să descrie principalele concepte postcoloniale de la baza oricărui text literar postcolonial;
- d) să evidențieze și să examineze cele mai frecvente mijloace lingvistice de exprimare a discursului postcolonial;
- e) să analizeze modalitatea de reflectare cultural-lingvistică a dezvoltării identității indiene postcoloniale în opera de ficțiune a lui Jhumpa Lahiri;
- f) să aducă argumente în favoarea unei tranziții postcoloniale de la multiculturalism la interculturalism în romanele lui Zadie Smith.

Toate obiectivele mai sus menționate devin un punct de interes al cercetării în unul sau mai multe capitole ale tezei. Chiar dacă primele trei obiective sunt aparent urmărite în primul capitol, ele sunt de asemenea realizate și în capitolele următoare care includ referiri implicite la discursul colonial/postcolonial, sau la diferite concepte postcoloniale abordate de scriitorii care fac obiectul analizei. În mod asemănător, al patrulea obiectiv este îndeplinit în capitolele doi, trei și patru, în timp ce ultimele capitole sunt cu precădere dedicate analizei cultural-lingvistice a operei de ficțiune a lui Jhumpa Lahiri și, respectiv, a romanelor lui Zadie Smith.

Metodologie și instrumente metodologice

Pentru a studia în detaliu atât aspectele de ordin teoretic cât și pe cele de ordin practic caracteristice literaturii postcoloniale, în general, și recurente în opera de ficțiune a lui Jhumpa Lahiri și a lui Zadie Smith, în special, ne bazăm pe o serie de instrumente metodologice care includ, dar nu sunt restrânse la următoarele:

- **analiza comparativă și contrastivă** a trăsăturilor cultural-lingvistice ale textelor literare aparținând unor scriitori postcoloniali diferiți;
- **metoda de cercetare bazată pe studii de caz** care evidențiază similitudinile și diferențele cultural-lingvistice între romanele lui Jhumpa Lahiri *Porecla* (2003) și *Distanța dintre noi* (2013) și romanele lui Zadie Smith *Dinți albi* (2000) și *NW* (2012);

- **metoda de cercetare bazată pe folosirea corpurilor** incluzând o selecție reprezentativă de romane postcoloniale precum și corpuri relevante de termeni culturali specifici.

În general, analiza noastră folosește **metoda de cercetare calitativă** cu scopul de a evidenția mijloacele lingvistice de exprimare a conceptelor postcoloniale; cu toate acestea, există, de asemenea, situații în care se folosește **metoda de cercetare cantitativă** pentru a evidenția diferite aspecte cum ar fi frecvența apariției unor co-hiponime diferite într-o serie sinonimică sau a termenilor dintr-o pereche antonimică.

Datorită temei și ideilor de natură abstractă exprimate, cercetarea întreprinsă este în mod predominant **conceptuală** și orientată spre reinterpretarea ideilor și teoriilor deja existente. Folosirea cercetării conceptuale nu exclude, de altfel, **cercetarea empirică**. Dacă prima se bazează pe **metoda problematizării** și pe analiza unei teme din perspective multiple, cea de-a doua folosește **metoda observației** și se axează pe evidențierea a suficiente date textuale pentru a susține sau nu ipoteza inițială că mijloacele lingvistice folosite reflectă concepte postcoloniale recurente în textele ficționale aparținând acestui tip de literatură. În cele din urmă, cercetarea este **formalizată** și **se orientează spre obținerea unor concluzii** de vreme ce este menită să testeze ipoteza inițială și să acumuleze suficiente argumente pentru a sprijini presupunerile din prima etapă a cercetării.

Structură generală și organizare

Teza este organizată astfel încât să trateze în mod egal atât aspectele de ordin teoretic cât și pe cele de ordin aplicativ, urmărite și studiate în eșantioane reprezentative din romanele alese, care constituie corpul literar al cercetării de față. În consecință, primul capitol, *Postcolonialismul – o prezentare generală*, are în vedere următoarele trei aspecte: 1. dezbaterile și controversele cu privire la definiția postcolonialismului și a studiilor postcoloniale, distincțiile terminologice dintre post-colonialism și postcolonialism și problemele de categorizare și generalizare care însoțesc literatura postcolonială; 2. analiza comparativă a instrumentelor oferite de discursul postcolonial într-un cadru teoretic (vezi lucrările lui Frantz Fanon, Edward Said, Homi Bhabha și G.C. Spivak); 3. identificarea și descrierea detaliată a celor mai relevante concepte legate atât de consecințele perioadei coloniale cât și de practicile care au caracterizat lumea postcolonială din momentul colonizării până astăzi. Conceptele postcoloniale (alteritate, hibriditate, etnicitate, diversitate culturală, transculturație, identitate, dislocare și relocare, diaspora și dubla colonizare) sunt la început

analizate dintr-o perspectivă critică și teoretică, apoi explicate în contexte semnificative din operele scriitorilor postcoloniali de la Chinua Achebe și Ngũgĩ wa Thiong'o până la Jhumpa Lahiri și Zadie Smith.

Capitolul al doilea, *Mijloace lingvistice de exprimare a discursului postcolonial*, se referă la caracteristicile fonetice și grafice, lexico-semantice, morfologice și stilistice ale textelor literare postcoloniale. Din moment ce nivelul sintactic presupune o discuție separată asupra analizei tiparelor și regulilor ce guvernează construcția propozițiilor și contribuie la diferențierea stilistică dintre un scriitor sau altul, referirile la structura și relațiile sintactice nu sunt incluse în această analiză, dar ar putea foarte bine să constituie obiectul unui alt studiu de cercetare. Deși nici într-un caz într-un mod exhaustiv, capitolul doi se ocupă de o multitudine de mijloace lingvistice de exprimare a discursului postcolonial: folosirea dialectelor, a limbajului pidgin și creol; strategiile intra și extratextuale legate de includerea termenilor lexicali non-englezești; tipurile și funcțiile sinonimiei și antonimiei; diferența între câmpurile conceptuale, lexicale și semantice precum și relevanța acestora în romanele postcoloniale; tiparele existente în procesul onomastic de reprezentare a experiențelor coloniale/postcoloniale; referința pronominală problematică și posibilele sensuri ale acesteia; modalitatea ca indicator al perspectivei ideologice; corespondența dintre diateza activă și cea pasivă în discursul (post)colonial și, în final, o înțelegere cognitiv-stilistică a metaforelor postcoloniale.

În capitolele al treilea și al patrulea, se analizează în detaliu cu aplicabilitate pe romanele lui Jhumpa Lahiri și Zadie Smith aceleași mijloace lingvistice de exprimare a discursului postcolonial care au fost evidențiate și ilustrate pe scurt în capitolul al doilea. În timp ce capitoul al treilea, *Identitatea indiană postcolonială în romanele lui Jhumpa Lahiri Porecla (2003) și Distanța dintre noi (2013)* evidențiază folosirea unor mijloace lingvistice specifice pentru formarea unor noi identități în cazul primei și celei de a doua generații de imigranți, capitolul al patrulea, *Tranziția postcolonială de la multiculturalism la interculturalism în romanele lui Zadie Smith Dinți albi (2000) și NW (2012)* analizează în principal mijloacele lingvistice de exprimare a procesului de colonizare în sens invers precum și a defragmentării discursului colonial dominant.

Contribuția estimată

Cea mai însemnată contribuție a acestei analize comparative și contrastive este aceea că oferă o prezentare a principalelor mijloace lingvistice folosite de scriitorii postcoloniali pentru a evidenția concepte distinctive care caracterizează discursul postcolonial. Abordarea cultural-lingvistică facilitează conturarea unui canon literar postcolonial potrivit unor criterii specifice și, de asemenea, permite includerea în acest canon a unor scriitori precum Jhumpa Lahiri și Zadie Smith care au fost considerați scriitori de graniță și a căror operă de ficțiune a putut fi cu greu încadrată în categorii bine delimitate. În concluzie, cercetarea de față deschide calea unor investigații ulterioare asupra relației dintre limbă și literatură precum și asupra folosirii limbajului în literatura postcolonială.

CAPITOLUL UNU

POSTCOLONIALISMUL – O PREZENTARE GENERALĂ

În pofida naturii sale diverse, postcolonialismul subsumează în mod clar un set de concepte legate nu doar de consecințele perioadei coloniale, ci și de practicile ce caracterizează societățile lumii postcoloniale din momentul colonializării și până în zilele noastre. În aceeași ordine de idei, realitățile postcoloniale au condus la apariția a ceea ce s-a numit discursul colonial și mai târziu, a discursului postcolonial inextricabil legat de cel colonial.

Trebuie să facem distincția între discursul postcolonial în cadru teoretic și discursul postcolonial din punct de vedere al producțiilor literare. Pornind de la o asemenea distincție, primul capitol tratează modul în care primul tip de discurs poate fi folosit pentru a evidenția trăsăturile celui de al doilea tip de discurs. În plus, abordarea cultural-lingvistică a discursului literar postcolonial examinează în profunzime acest tip de discurs ca un proces de mediere între mijloacele de exprimare lingvistică și practicile socio-culturale imaginate care presupun în mod inevitabil o anumită ideologie precum și formarea unei noi prin apelul la opoziții de tip binar și stabilirea unor relații asimetrice. În câteva cuvinte, scopul acestui capitol este de a oferi o scurtă trecere în revistă a conceptelor relevante care conturează teoria postcolonială și reflectă specificitatea literaturii postcoloniale prin prisma acestor concepte. Mai important decât atât, următoarele pagini evidențiază importanța acestor concepte pentru dezvoltarea discursului postcolonial atât la nivel teoretic cât și la nivel literar.

Cu aceste observații în gând, primul capitol este organizat ca o introducere la postcolonialism, pornind de la distincțiile terminologice și continuând cu o prezentare a celor mai importante tipuri de discurs colonial/postcolonial și a principalelor concepte postcoloniale. Din acest motiv, au fost luate în considerare lucrările acelor teoreticieni cu cel mai mare impact asupra domeniului: Franz Fanon, Edward Said, Homi Bhabha și G. C. Spivak. În cazul lui Fanon și Said, am făcut în mod special referire la faptul că amândoi împărtășesc preocuparea pentru consecințele discursului și politicii imperialiste: intenția lui Fanon este de a dezvălui mecanismele colonizării și trauma psihologică experimentată de cei colonizați cu scopul ‘decolonizării minții’ și a creșterii gradului de conștientizare la nivel social, în timp ce Said trage un semnal de alarmă cu privire la setul de presupuneri stereotipice generate de modurile colonialiste de reprezentare a Orientului. O atenție sporită se acordă modului în care Bhabha înțelege ambivalența ca o caracteristică fundamentală a discursului colonial și modului în care Spivak pune sub semnul întrebării posibilitatea subalternilor de a căpăta o voce prin care să își exprime identitatea. În mod similar, eseurile critice și cărțile semnate de acești teoreticieni și alții sunt folosite pentru a descoperi următoarele concepte postcoloniale specifice: alteritate, hibriditate, etnicitate, diversitate culturală, transculturație, idnetitate, dislocare și relocare, diaspora și dubla colonizare.

Literatura postcolonială este un domeniu efervescent care generează în mod constant discuții critice și abordări analitice ale configurațiilor de gândire și limbaj în contextul global al lumii contemporane. Inițial privit ca o reacție la discursul imperialist, reprezintă mai degrabă un subiect inepuizabil atât al cercetării academice cât și al controverselor ideologice și politice. Primul capitol al tezei de doctorat evidențiază necesitatea de a aborda postcolonialismul dintr-o perspectivă actualizată care ia în considerare atât definițiile tradiționale ale termenului ce evidențiază reacțiile discursive la colonialism cât și abordarea culturală care se axează pe aspectul transcendent al conceptului ca un mod inovator de a răspunde întrebărilor legate de rasă, identitate, interrelații culturale sau religie. În ciuda legăturii evidente cu fenomenul istoric și socio-economic al colonialismului, înțelegerea termenului de postcolonialism a suferit modificări și a fost adaptat evoluției perspectivelor critice în contextul interdisciplinar mai larg. Rezultatul este un domeniu heterogen care a reușit să-și păstreze poziția în centrul dezbaterilor teoretice. În consecință, există două aspecte de mare importanță în studierea postcolonialismului. Pe de o parte, teoriile discursurilor coloniale formulate de teoreticieni precum Frantz Fanon, Edward W. Said, Homi Bhabha sau Gayatri Chakravorty Spivak evidențiază mecanismele și reprezentările discursive ale colonialismului și consecințele acestora identității celor colonizați. Termeni precum

orientalism, ambivalență, imitație, stereotip sau subaltern reprezintă teme esențiale ale gândirii postcoloniale. Pe de altă parte, în lumina abordărilor culturale ale postcolonialismului, discuția se concentrează de asemenea asupra unei serii de coneepe care reprezintă realitățile și procesele multiple care caracterizează complexitatea societății postcoloniale: alteritatea, hibriditatea, etnicitatea, diversitatea culturală, transculturația, identitatea, dislocația și relocația, diaspora și dubla colonizare. Exemplele oferite din romanele postcoloniale în limba engleză arată că discursurile coloniale și postcoloniale se contopesc într-o pluralitate a vocilor cu efecte deosebite la nivelul imagisticii și limbajului literar. Lumea ficțională a acestor romane descrie realități istorice reflectate în modul în care destinul personajelor absoarbe atât practicile discursive ale diverselor grupuri sociale investite cu o nouă autoritate cât și formele vieții culturale și sociale care implică experiențe multiple ce conduc la auto-descoperire.

CAPITOLUL DOI

MIJLOACE LINGVISTICE

DE EXPRIMARE A DISCURSULUI POSTCOLONIAL

Acest capitol are în vedere unele dintre cele mai frecvente mijloace lingvistice care reflectă coneeptele postcoloniale mai sus-menționate și contribuie la conturarea unei imagini generale unitare a discursului postcolonial în ciuda manifestărilor sale variate și a grupului eterogen de reprezentanți.

Pentru realizarea celui alt scop major al activității de cercetare, acest capitol se bazează atât pe o descriere teoretică cât și pe o analiză a unei serii de mijloace lingvistice cum ar fi: folosirea limbii engleze standard, a dialectelor, a limbajului pidgin sau creol; tiparele procesului onomastic în experiențele coloniale/postcoloniale; reprezentarea culturală a pronumelor; modalitatea ca indicator al perspectivei ideologice; includerea termenilor lexicali non-englezești; perechile semantice contrastive și metaforele postcoloniale. Numeroase exemple provin din romane postcoloniale aparținând unor scriitori precum Chinua Achebe, V. S. Naipaul, Andrea Levy, Caryl Phillips, Hanif Kureishi, Jean Rhys, Anita Desai, Bessie Head, Katharine Susannah Prichard, Arundhati Roy sau Ngũgĩ wa Thiong'o.

Scurta trecere în revistă a celor mai importante mijloace lingvistice folosite în ficțiunea postcolonială este menită să reflecte acel set de coneepte deja evidențiat în primul capitol ca parte integrantă a discursului postcolonial la nivel teoretic. Pentru o mai bună

înțelegere a acestor mijloace și a modului în care funcționează în romanele postcoloniale, recurgem la instrumentele oferite de stilistică și de disciplinele afiliate.

Având în vedere aceste coordonate, stilistica este definită de Verdonk (2002) ca o investigație științifică a limbajului: “analiza exprimării distinctive cu ajutorul limbajului și a descrierii scopului și efectului acestuia” (4). Deși destul de generală, această definiție funcționează ca un prim reper al cercetării. Problematika stilului la nivelul limbii și al literaturii este o chestiune complexă care interesează câteva discipline teoretice și aplicative. Cu toate acestea, toate abordările sunt, de fapt, o încercare de a evidenția specificitatea exprimării și de a descrie scopul și efectele mijloacelor lingvistice. În funcție de autor, stilul romanelor postcoloniale implică adaptarea exprimării lingvistice la caracteristicile derivate din circumstanțele discutate în capitolul anterior. Drept urmare, principalul scop al secțiunilor următoare este identificarea și analiza acelor mijloace folosite în romanele postcoloniale pentru a evidenția conceptele postcoloniale care au necesitat folosirea lor sau pe care le reprezintă.

Al doilea capitol se axează în principal pe identificarea mecanismelor lingvistice care asigură identitatea de exprimare în romanele postcoloniale în limba engleză. Se iau în considerare diferite mijloace lingvistice atât din punct de vedere stilistic cât și literar pentru a identifica formele relevante de codare a tiparelor culturale la nivelul reprezentării artistice. Rezultatele acestei activități arată că limbajul romanelor postcoloniale din diferite spații literare prezintă trăsături comune ca mijloace de exprimare a experiențelor istorice, sociale și culturale.

În primul rând, romanele analizate scot în relief faptul că pentru autorii din fostele colonii ale imperiului englez, textele literare în limba engleză subsumează o serie de concepte care reflectă procesul complex de integrare a reprezentărilor culturale ale țării lor de origine în narațiune. De aceea, acești autori folosesc dialectele, limbajul pidgin sau creol, în principal, pentru a marca vorbirea personajelor ca un indicator al autenticității și culorii locale. În general, ei simplifică trăsăturile lingvistice ale acestor forme dialectale ca o modalitate de a facilita contactul cititorului cu mesajul textului literar. În mod asemănător, autorii includ în romane termeni lexicali non-englezești pentru a reda specificitatea de ordin cultural a anumitor țări sau grupuri etnice. Acest mijloc lingvistic este dublat de strategiile intra- și extratextuale de integrare a termenilor indigeni în limba engleză: transpunerea intertextuală, contextualizarea, notele de subsol, glosarele, etc.

În al doilea rând, tiparele onomastice folosite în romanele postcoloniale în limba engleză reflectă atât dimensiunea culturală a vieții indivizilor cât și intențiile programatice ale

scriitorilor postcoloniali. Rescrierile unor opere literare canonice cum ar fi *Wide Sargasso Sea* a lui Jean Rhys recurg la nume ca la niște mijloace intertextuale ale discursului literar postcolonial în timp ce alte romane includ nume care reflectă reprezentări culturale sau efectul experiențelor coloniale sau postcoloniale asupra identității personajelor.

În al treilea rând, pronumele și verbele sunt factori extrem de importanți în ceea ce privește perspectiva și poziționarea. Pronumele reflectă aspecte legate atât de atitudinea naratorului cât și de identitatea culturală sau etnică a personajelor. Există, de asemenea, utilizări simbolice ale pronumelor care implică un anumit grad de generalizare ca o modalitate de a exprima opozițiile binare care apar în discursul colonial. În același timp, modalitatea funcționează ca un indicator al perspectivei ideologice și psihologice. Tipare relevante ale modalității narrative scot în relief poziția naratorului cu privire la experiențele interculturale sau la comentariile despre realitățile sociale.

De asemenea, la nivel semantic, antonimia este folosită ca un mijloc de exprimare a problematicii legate de reprezentările coloniale și postcoloniale antitetice. Analiza modului în care dihotomia *alb/negru* se dezvoltă în câteva romane oferă informații semnificative: această pereche contrastivă reflectă procesul de alteritate ca un mecanism opresiv al discursului colonial; privită ca o pereche antonimică canonică, oferă spațiu de manifestare strategiilor imperialiste și coloniale manipulatorii prin crearea unor perechi binare; dintr-o perspectivă postcolonială, poate funcționa ca un mijloc de subversiune și reconsiderare a discursului colonial din punctul de vedere al celor colonizați.

Nu în ultimul rând, o abordare cognitiv stilistică a metaforei din romanele postcoloniale oferă o perspectivă diferită asupra unor concepte reprezentative cum ar fi moștenirea culturală, etnicitatea, rasa, religia, diferențele culturale, multiculturalismul, interculturalismul, imigrația, dislocația și relocația, șocul cultural, etc. Analiza conceptualizării termenului de LIBERTATE în variate romane postcoloniale arată modul în care aceste concepte determină anumite modele de reprezentări metaforice.

Pe scurt, primele două capitole oferă o serie de informații obligatorii și dovedesc că o abordare cultural-lingvistică poate asigura o perspectivă revelatorie asupra reprezentării conceptelor și discursurilor postcoloniale și poate deschide noi căi de cercetare în vederea aprofundării analizei și înțelegerii literaturii postcoloniale în limba engleză. Cu alte cuvinte, aceste capitole stabilesc premisele teoretice și metodologice necesare continuării cercetării cu aplicabilitate în cazul unor opere literare specifice.

CAPITOLUL TREI

IDENTITATEA INDIANĂ POSTCOLONIALĂ

ÎN ROMANELE LUI JHUMPA LAHIRI *PORECLA* (2003) ȘI *DISTANȚA DINTRE NOI* (2013)

De la bun început, creațiile literare ale lui Jhumpa Lahiri au dat naștere la dezbateri aprinse în ceea ce privește apartenența la un gen literar sau altul sau la un grup specific de scriitori sau altul. În general fiind situate în centrul corpusului literar american sud asiatic, povestirile (*Interpret de maladii* 1999; *Pământ neîmblânzit* 2008) și romanele sale (*Porecla* 2003; *Distanța dintre noi* 2013) reprezintă subiectul unor discuții privind integrarea lor în literatura postcolonială sau în literatura de limbă engleză la nivel universal. În același timp, critica s-a concentrat în mod intens pe anagajamentul autoarei de a prezenta o imagine autentică a Indiei și a modului în care cultura indiană se poziționează cu privire la cultura americană.

Chiar făcând abstracție de reacțiile critice, nu putem ignora complexitatea tematică și densitatea lingvistică a creațiilor literare ale lui Jhumpa Lahiri care au două surse principale: pe de o parte, se bazează, fără excepție, pe dezvoltarea și evoluția identității indiene postcoloniale la diferite niveluri (individual, familial, etnic, social) și în diferite circumstanțe socio-culturale (America postmodernă, India postcolonială, imigrația, repatrierea); pe de altă parte, există o preocupare continuă pentru modul în care limbajul poate cuprinde și contura călătoria sinelui de-a lungul timpului și în diferite culturi. Acest aspect capătă o mai mare consistență în romanele lui Lahiri a căror acțiune acoperă perioade mari de timp, astfel permițând narațiunii să investigheze aspecte multiple ale existenței și să atingă numeroase aspecte culturale și ideologice. Cele câteva studii dedicate exclusiv analizei conceptelor postcoloniale în ficțiunea lui Jhumpa Lahiri (Bahmanpour 2010; Bandyopadhyay 2009) se bazează pe colecția ei de povestiri *Interpret de maladii* (1999) și a romanului *Porecla* (2003) și abordează doar sumar concepte cum ar fi hibriditatea, liminalitatea, starea de ambivalență, vocea subalternului, dubla colonizare sau identitățile culturale.

Analiza romanelor lui Jhumpa Lahiri dintr-o perspectivă cultural-lingvistică oferă oportunitatea de a dezvălui modul în care se dezvoltă și se transformă postcolonialismul atât în ceea ce privește principalele sale concepte cât și manifestările sale literare. Deși în mod superficial și restrictiv denumite diasporice, romanele lui Lahiri *Porecla* și *Distanța dintre noi* prezintă trăsături postcoloniale care pot fi identificate și descrise în mod eficient doar prin

intermediul unei analize temeinice a trăsăturilor textuale și lingvistice care încorporează conceptele fundamentale ale postcolonialismului.

Eșantioanele de text analizate ilustrează consecințele colonialismului asupra identității personale și culturale a indienilor și, de asemenea, evidențiază perpetuarea și reînnoirea continuă a realităților coloniale într-o formă inversă prin experiența imigrației. Dislocarea și pierderea conexiunii cu moștenirea conferită de tradiții rezultă într-o mișcare de alienare și de reiterare a șocului cultural experimentat de comunitățile oprimite din coloniile fostelor imperii. În plus, starea de hibriditate transformă eforturile de recuperare a stării inițiale de echilibru cultural într-o încercare inutilă. Cu toate acestea, elementele de marginalitate acționează asupra mecanismelor centralității care sunt în permanență disecate și modelate potrivit elementelor tradiționale ce aparțin imigranților și dimensiunii interculturale a identităților hibride.

Pe de o parte, *Porecla* poate fi privit prin prisma impactului colonialismului și a centrării pe efectele dislocării la nivelul identității etnice sau personale. Analiza elementelor de sinonimie și antonimie precum și a câmpurilor lexicale identifică seturi sau perechi care creează reprezentări semnificative ale încercării de a da sens unor realități tulburătoare. De exemplu, seriile sinonimice ale substantivului *accident*, opozițiile care descriu elemente culturale contrastive sau câmpurile lexicale simbolizând “grade de rudenie” sau “mâncare” arată preocupare pentru prezentarea unor spații culturale distinctive precum și relațiile personajelor cu mediile culturale din care fac parte. Pe lângă acestea, romanul examinează cu atenție mecanismele onomastice complicate și rolul pe care acestea îl joacă în conturarea identităților postcoloniale hibride. Mai specific, numele protagonistului, Gogol Ganguli, poate fi interpretat ca o reflecție a postcolonialismului prin intermediul căruia o lectură interculturală și intertextuală a romanului devine o modalitate subversivă de reprezentare a vocii subalternului în lupta împotriva aculturației și pierderii identității. De altfel, trăsăturile morfologice cum ar fi referința pronominală, implicațiile culturale ale modalității epistemice, deontice sau dinamice sau jocul agentivității în subordonatele passive devin tot atâtea mijloace lingvistice de exprimare a unei evaluări constante a relațiilor de putere și a relațiilor culturale existente în structurile sociale complexe ale unei societăți multiculturale. Nu în ultimul rând, putem identifica metafore conceptuale semnificative care înglobează întreaga experiență a imigrației în exprimarea lingvistică a “singurătății” sau “suferinței” indicând presiunea alienantă a unor forțe multiple ce acționează în cadrul interacțiunilor intra- sau interculturale cu efect asupra reprezentărilor sociale și culturale.

Pe de altă parte, *Distanța dintre noi* poate fi privită ca înfățișând fațetele multiple ale societății postcoloniale în permanență prinse în capcanele discursului colonial care afectează și deranjează echilibrul social și politic al acesteia. La nivel lexical, antonimele graduale sau cele derivate evidențiază identitatea hibridă a indivizilor care se raportează la o spațialitate geografică și cultural într-o societate diversă ce înglobează atât tradițiile indiene cât și reminiscentele colonizării britanice. În plus, interesul constant în ceea ce privește evoluția manifestărilor contrastive și conflictuale la nivel social și politic este scos în evidență prin analiza câmpurilor semantice cum ar fi cel al ‘sărăciei’, ‘bogăției’, ‘mișcărilor’, ‘războiului’ sau ‘morții’. De asemenea, numele proprii, și anume antroponimele și toponimele, joacă un rol important în dezvoltarea mecanismelor postcoloniale subversive și reacționare. Antroponimele de origine bengaleză dezvăluie posibilitatea ca numele personajelor să aibă sensuri simbolice. În același timp, abundența numelor istorice reale creează o imagine autentică a Indiei coloniale și postcoloniale. În aceeași ordine de idei, numărul mare de toponime americane ajută la construirea unei imagini în oglindă a centrului colonial și imperial din perspective poziției marginale a subalternului. În aceeași manieră, referința problematică a formelor pronominale de plural poate fi interpretată ca o ilustrare fie a conflictului dintre forțele aflate în opoziție în timpul mișcărilor politice postcoloniale, fie a relațiilor de complementaritate din cadrul dihotomiei colonist-colonizat în mod simbolic reprezentate de cele două personaje centrale masculine. Mai mult, modalitatea joacă și ea un rol important în evidențierea vocilor multiple care coexistă în peisajul cultural, social și politic divers din India postcolonială. Eșantioanele de text în care se folosește modalitatea deontică, epistemică și dinamică dezvăluie relația tensionată dintre indivizi și relațiile complexe de putere care le îngustează perspectivele. Nu în ultimul rând, jocul metaforic al reprezentărilor noțiunii de țară arată cum diferite conceptualizări critice, de fapt, discursul colonial care conduce la eșecul acțiunii culturale și naționale autentice.

În linii mari, romanele lui Jhumpa Lahiri *Porecla* și *Distanța dintre noi* abordează numeroase concepte postcoloniale care devin esențiale pentru evoluția termenului de postcolonialism de-a lungul timpului și de la o abordare analitică la alta. După cum arată studiul trăsăturilor textuale, există o preocupare constantă pentru includerea unor aspecte legate de discursul colonial, alteritate, dislocare, diferențe culturale, diasporă, identitate sau transculturație. Exemplele analizate evidențiază modul în care diferite niveluri lingvistice prezintă anumite caracteristici care pot fi interpretate ca mijloace postcoloniale care scot în relief atât preocuparea pentru evoluția identității personale și etnice, cât și căutarea recilierii și a unei stabilități interioare.

CAPITOLUL PATRU

TRANZIȚIA POSTCOLONIALĂ DE LA MULTICULTURALISM LA INTERCULTURALISM ÎN ROMANELE LUI ZADIE SMITH

DINȚI ALBI (2000) ȘI *NW* (2012)

O lectură atentă a romanelor lui Zadie Smith arată faptul că autoarea abordează unele dintre cele mai sensibile problematice din studiile postcoloniale: centru/margine (periferie), ambivalență, creolizare, diasporă, dislocare, dublă colonizare, hibriditate, marginalitate, imitație sau alteritate. De asemenea, criticii au observat evoluția și transformările termenului „postcolonial” folosit într-un mod extins pentru a cuprinde impactul general și consecințele variate ale colonizării asupra generațiilor succesive de imigranți după cum se întâmplă în cazul romanelor lui Zadie Smith *Dinți albi* (2000) și *NW* (2012).

În analiza romanului *Dinți albi*, Squires evidențiază ideea de mai sus referindu-se la portretizarea satirică a Londrei multiculturală și la nevoia de a reconsidera înțelegerea postcolonialismului în general: „Dacă era postcolonială rezultă în diaspora multiculturală a orașului metropolitan, după cum afirmă Homi Bhabha, prefixul *post* din cuvântul *postcolonial* trebuie să însemne *ca un rezultat al și incluzând* mai degrabă decât pur și simplu *după* sau chiar *în opoziție cu*” (2002: 44). Mai mult decât atât, Squires identifică pe bună dreptate „moștenirea imperiului” și „grupul de imigranți din vechile centre imperiale” (23) care conduc la formarea societăților multiculturale.

Acest capitol are drept scop identificarea principalelor trăsături ale paradigmatelor multiculturale și interculturale pentru a scoate în evidență diferențele dintre cele două și pentru a reflecta tranziția graduală de la o paradigmă la alta care ar explica cel mai bine tonul satiric al lui Zadie Smith cu privire la prezența multiculturalismului în cele două romane.

Diversitatea „microcosmosului zonei londoneze Willesden Green, eclectică din punct de vedere rasial” este redată în mod intenționat „într-o manieră amuzantă” (37) pentru a permite lui Zadie Smith o „critică internă” (41) a reprezentărilor culturale. Ca să îl cităm pe Procter (2006), romanele lui Zadie Smith istoricizează și contestă fostul multiculturalism exotic care continuă și în prezent” (113). Tranziția către paradigma interculturală este în special dificilă pentru că presupune crize de identitate și conștiințe divizate și la modul concret devine posibilă doar în cazul celei de-a doua sau celei de-a treia generații de imigranți.

Toate caracteristicile diferitelor niveluri lingvistice care au fost analizate anterior reflectă schimbările și transformările variate ce afectează comunitatea multiculturală din roman: „*Dinți albi* [...] este construit cu măiestrie ca reprezentarea definitivă a multiculturalismului britanic al secolului XXI” (Head 2003: 106). Zadie Smith adoptă un ton satiric și parodic criticând multe puncte slabe ale paradigmei multiculturale și îndreptându-se treptat spre o celebrare a interculturalismului care se bazează în principiu pe formarea unor entități hibride heterogene.

Poate cea mai importantă caracteristică a romanului este accentul pus pe impactul general și consecințele procesului cultural și lingvistic de colonizare în sens invers cu orașul Londra folosit ca o locație ce reprezintă o zonă de contact prezentând sincretism cultural și lingvistic și hibridizare. De exemplu, folosirea limbii creole jamaicane cu trăsăturile ei specifice la nivel grafic și fonetic este un element important al acestui proces deoarece are loc o transformare dintr-o limbă a comunității jamaicane în așa-numită limbă engleză a negrilor, un simbol pentru toți membrii comunității afro-caraibiene.

Perechile semantice postcoloniale de tipul *negru/alb* reiterează ideea perpetuării unui binarism rasial care este totuși reconsiderat și subminat în mod constant printr-o multiplicare umoristică și ironică a perspectivelor cu scopul de a susține diversitatea culturală și coexistența pașnică. Câmpurile lexicale și semantice din roman, cum ar fi cele ale „naționalității” sau „minorității etnice”, fac aluzie la conservarea dihotomiei centru/margine cu o multitudine de exemple care conturează imaginea unei culturi engleze ca reflectare a puterii coloniale în ochii căreia cei colonizați caută mereu aprobarea și a minorităților etnice multiple aflate într-o stare permanentă de confuzie și frică de asimilare.

Analiza etimologică a numelor personajelor și a procesului onomastic în întregime dezvăluie folosirea unui set de tehnici decolonizatoare subversive prin intermediul cărora imigranții încearcă să aleagă numele copiilor ca o modalitate de a-și păstra identitatea etnică și de a lupta împotriva presiunii culturii dominante. Pronumele și referințele pronominale abordează aceleași problematici coloniale sensibile legate de alteritate și hibridizare; personajele folosesc pronumele de persoana I pentru a-și afirma individualitatea și pentru a exprima diferența între identitățile autentice și cele construite în timp ce pronumele de persoana a III-a sunt folosite de narator pentru a descrie etichetele artificiale de obicei aplicate membrilor comunităților minoritare. În plus, modalitatea epistemică și deontică participă la procesul prin care se deconstruiește discursul colonial stereotipic care este satirizat în mod repetat pentru a i se scoate în evidență greșelile fundamentale și pentru a i se expune și contesta mecanismele de funcționare și consecințele negative asupra identităților

individuale și colective. Nu în ultimul rând, metaforele conceptuale postcoloniale evidențiază toate problemele inerente cu care generațiile de imigranți se confruntă în comunitatea multiculturală în care trăiesc și în care se luptă pentru a inversa mentalitatea colonială fără a fi conștienți că uneori nu fac altceva decât să imite aceeași atitudine.

În ciuda toposului comun pe care îl împarte cu primul roman al lui Zadie Smith, *Dinți albi* (2000), romanul *NW* din 2012 ne surprinde prin schimbarea tonalității autoarei de la ironie și satiră la reflecție și meditație. Schimbarea stilistică este însoțită de numeroase transformări la diferite niveluri lingvistice. Motivele din spatele acestei nevoi de schimbare constau probabil în dorința lui Smith de a reflecta în mod adecvat tranziția de la o paradigmă multiculturală la una interculturală cu o evidențiere a diversității și sincretismului.

Reprezentarea dimensiunii interculturale a Londrei lui Zadie Smith în *NW* se manifestă sub forma unei combinații interesante dintre elementele moderniste și postmoderniste. Experimentarea lingvistică stă la baza acestui roman a cărui fiecare pagină pare să facă aluzie la fragmentarea societății contemporane și la imposibilitatea de a rămâne închisat într-un sistem stereotipic de reprezentare.

Menit să reflecte complexitatea societății contemporane, romanul *NW* prezintă multe dintre caracteristicile romanelor multimodale: formatări textuale indeite, grafie variată, imagini concrete, scriere metafictională, prezența vocilor critice autoreflexive, diferite genuri literare și registre stilistice, etc. Cu alte cuvinte, Zadie Smith preferă folosirea mijloacelor de exprimare lingvistică moderniste și postmoderniste pentru a descrie o imagine mult mai credibilă a londrei interculturale a secolului XXI și pentru a continua procesul prin care se deconstruiește discursul colonial dominant, proces deja început în romanul *Dinți albi* cu zece ani mai devreme. Cititorii romanului *NW* fac cunoștință cu o serie de personaje ce reprezintă natura cosmopolită a societății londoneze. Crizele de identitate ale diferitelor generații de imigranți din romanul *Dinți albi* afectează și personajele din romanul *NW*, deși aceștia par mult mai eficienți în ascunderea conflictelor interioare care ies totuși la suprafață în alegerile lor lingvistice (numele pe care ei preferă să le folosească pentru a-i reprezenta, pronumele la care apelează când descriu anumite minorități etnice, repetiția pronimială excesivă acționând ca o parodie împotriva tiparelor culturale restrictive, noua percepție inversată a perechii semantice dihotomice *negru/alb*, opțiunile lor pentru anumite verbe modale exprimând un transfer cultural bidirecțional, etc.). În general, mijloacele lingvistice sunt folosite pentru a descrie într-un mod credibil membrii unei societăți postcoloniale încă afectați de o parte dintre problemele fostei agende coloniale, dar în același timp acceptând greșelile și eșecul colonialismului și dând dovadă de un interes crescut pentru descoperirea identității personale.

CONCLUZII GENERALE

Analiza comparativă și contrastivă a trăsăturilor cultural-lingvistice ale textelor literare aparținând unor scriitori postcoloniali diferiți evidențiază contribuția majoră pe care abordarea cultural-lingvistică o poate avea în asigurarea unei viziuni unitare asupra canonului postcolonial. Cercetarea de față dovedește că tot ceea ce genera controverse terminologice și de clasificare ar putea fi, de fapt, rezolvat prin examinarea relației dintre mijloacele lingvistice folosite și conceptele postcoloniale pe care acestea le reflectă sau mesajul ideologic general pe care îl transmit.

Abordarea cultural-lingvistică a romanelor lui Jhumpa Lahiri însumează interpretările disparate ale operei sale ficționale și permite convergența acestora sub termenul de postcolonialism. În consecință, această abordare reprezintă o modalitate de a răspunde la întrebări multiple și de a recunoaște contribuția scriitoarei la procesul de dezvoltare a reprezentării culturale și de creștere a diversității.

Cea mai mare realizare a lui Jhumpa Lahiri este că a devenit nu doar vocea primei generații de imigranți, ci și a reprezentanților celei de-a doua și chiar celei de-a treia generații de imigranți. Din India postcolonială până în America postmodernă, romanele *Porecla* (2003) și *Distanța dintre noi* (2013) refac traseul nașterii și evoluției identității indiene postcoloniale urmărind destinul unor personaje care sunt afectate în mod profund de hibriditate și de efectele destabilizatoare ale unei oscilații permanente între identități. La nivel textual, am selectat și analizat acele mecanisme lingvistice care reflectă cel mai bine procesul de căutare a identității și sunt folosite de scriitoare pentru a exprima consecințele colonialismului, pentru a proiecta imaginea lumii postcoloniale în transformare și pentru a transmite un mesaj ideologic. În linii mari, analiza lexicală și semantică a celor două texte a scos în relief următoarele aspecte esențiale:

- ✦ ambele romane folosesc sinonimele și seriile sinonimice pentru a ilustra atât elementele de specificitate culturală ale culturii dominante, cât și pe cele ale culturii dominate din India postcolonială și, prin extensie, ale comunităților majoritare și minoritare din societatea americană multiculturală ce i-a întâmpinat pe imigranții bengalezi;
- ✦ opoziția de sens este o relație semantică care conturează la modul concret discursul postcolonial din aceste romane întrucât oferă o perspectivă adesea dihotomică asupra conflictului cultural dintre societate americană și cea

indiană, precum și asupra altor forțe variate aflate în coliziune într-o lume multiculturală (chiar și seriile sinonimice pot fi grupate în seturi antonimice);

✂ cele mai fertile câmpuri lexicale din cele două romane sunt cele legate de elementele de specificitate culturală (grade de rudenie; elemente de arhitectură; feluri de mâncare și băutură; diverstiment; flora și fauna; politica națională) sau de impactul negativ al colonizării (vezi câmpurile lexicale ale *războiului* sau ale *morții*); balanța dintre termenii englezești și cei indieni se înclină în favoarea limbii engleze cu inevitabilele pierderi semantice și doar rareori câștiguri semantice când se păstrează termenii indieni.

Din moment ce analiza fonetică și grafică a celor două opere nu a prezentat trăsături distinctive, cum se întâmplă în cazul romanelor lui Zadie Smith, ne-am axat în principal pe examinarea valorilor și sensurilor morfologice cu relevanță pentru mesajul postcolonial al romanelor. O observație suplimentară face referire la faptul că analiza ar putea fi extinsă și la nivelul sintactic al textelor, dar o astfel de analiză ar fi mult prea vastă pentru a fi inclusă aici și ar putea deveni subiectul unei cercetări viitoare.

În primul rând, analiza lingvistică a numelor proprii și a întregului proces onomastic este extrem de importantă în ambele romane. Astfel, romanul *Porecla* se axează în principal pe povestea și conotațiile numelui protagonistului și pe modul în care alegerile primei generații de imigranți îi afectează pe copiii acestora în ceea ce privește integrarea în noua cultură. În afară de numele protagonistului, toate celelalte nume bengaleze sunt redactate, traduse și explicate în întregime și în mod cât se poate de clar; o astfel de strategie arată o nostalgie a originilor și o încercare de a diminua impactul șocului cultural și de a îl atenua prin transplantarea culturii onomastice indiene în sistemul american. În romanul *Distanța dintre noi*, lista de antroponime și toponime este foarte generoasă și reflectă același biculturalism caracteristic romanului *Porecla*. Trăsătura distinctivă a romanului *Distanța dintre noi*, este prezența suplimentară a numelor istorice reale care se referă la India colonială și postcolonială și drept urmare asigură autenticitatea romanului și îi sporește valoarea documentară. Nu în ultimul rând, Jhumpa Lahiri folosește paralelismul toponimic ca o modalitate de a evidenția identitatea duală a personajelor; în mod progresiv, frecvența toponimelor americane este mai mare decât aceea a toponimelor indiene indicând asimilarea inevitabilă în cultura majorității.

În al doilea rând, pronumele și referințele pronominale răspund întrebărilor legate de perspectiva narativă și, de asemenea, clarifică sau uneori complică înțelegerea problematicii postcoloniale cu referire la identitatea culturală sau etnică a personajelor. Unele dintre cele

mai importante utilizări și funcții ale pronumelui personal în cele două romane sunt evidențiate în cele ce urmează:

- repetiția pronominală subliniază, la nivel lingvistic, lupta pentru libertatea personală și culturală și încercarea de stabilizare a personalității imigrantului în mijlocul unui adevărat caleidoscop de tipare, emoții și sentimente contradictorii;
- referințele pronominale problematice și adesea ambigue sunt menite să reflecte forțe contradictorii care reiterează o perpetuare a conflictului dintre Orient și Occident (vezi folosirea contrastivă a formelor de plural *noi-ei* cu un număr impresionant de forme de persoana a treia plural cu funcția de subiect);
- referințele pronominale mai puțin precise sunt caracteristice dezbatelor ideologice care penetrează și amenință stabilitatea familială și culturală.

În plus, experiențele interculturale descrise în romanul *Porecla* etermină o gamă largă de atitudini și presupuneri ideologice atât din partea naratorului, cât și din partea personajelor. Cu toate acestea, valoarea modală a necesității pare să guverneze întreaga atmosferă și forță narativă a cărții. Necesitatea și obligația urmăresc să reliefeze percepția personajelor asupra unor norme culturale specifice ale țării de origine care intră în conflict cu legile în vigoare în țara adoptivă. Modalitatea deontică este de asemenea însoțită de modalitatea epistemică cu sensuri variate ce pornesc de la o posibilitate îndepărtată și lipsa certitudinii când se referă la viața nouă a personajelor în America, și se întind până la exprimarea încrederii și a certitudinii în legătură cu realitățile pe care le-au lăsat în urmă în India. Romanul *Distanța dintre noi* este construit pe același joc între modalitatea deontică, epistemică și dinamică ce exprimă relațiile complexe de putere din romanele postcoloniale. De exemplu, folosirea verbului modal *a trebui* cu valoare deontică este recurentă în discursul politic propagandistic, în timp ce valoarea epistemică a aceluiași verb exprimă dizlocarea spațială, culturală și psihologică a personajelor și imposibilitatea acestora de a se întoarce în trecut sau de a iniția o comunicare autentică cu membrii culturii majoritare. Romanul oferă multiple exemple în care modalitatea se folosește pentru a ilustra o agendă ideologică și tehnicile personajelor sau naratorului de subminare a dogmelor discursului colonial.

Pe lângă acestea, diateza pasivă este folosită pentru a scoate în evidență relațiile de putere, în mod special puterea coloniștilor de a schimba obiceiurile celor colonizați și de a-și impune propriul lor sistem. Corespondența dintre diateza activă și cea pasivă împreună cu tipurile și funcțiile diatezei pasive implică o analiză a coloniștilor ca agenți ai transformării, ale căror norme și reguli cei colonizați sunt așteptați să le accepte și să le imite nu doar în etapele de început ale colonialismului, ci și în etapele ulterioare și chiar în timpul perioadei

postcoloniale. Cu alte cuvinte, diateza pasivă exprimă o extindere a dominației coloniale; în opera ficțională a lui Jhumpa Lahiri, imigranții cu o istorie sau moștenire colonială sunt forțați să-și reevalueze și să își negocieze poziția în contextul mai larg al relațiilor de putere ce guvernează structura socială a țării lor adoptive. Construcțiile pasive sunt caracterizate prin omiterea structurii prepoziționale introduse prin *de (către)*, fapt ce favorizează interpretarea potrivit căreia acțiunile sunt asociate unei autorități externe implicite reprezentate de societatea americană.

Nu în ultimul rând, am ales să examinăm în detaliu diferitele reprezentări ale spațiului cultural și ale experienței imigrației în metafore conceptuale datorită oportunității de a analiza modul în care contexte socio-culturale variate determină reprezentări metaforice diferite. În romanul *Porecla*, întreaga experiență a primei și celei de-a doua generații de imigranți este asociată unor concepte metaforice negative (IMIGRAȚIA ESTE O POVARĂ) iar personajele se anagajază într-o luptă continuă de remodelare a relațiilor de putere. În mod similar, nostalgia originilor atrage după sine reprezentări conceptuale a celor două spații și culturi distincte descrise în romanul *Distanța dintre noi* (ȚARA ESTE PĂMÂNT și ȚARA ESTE O PERSOANĂ). Conceptul de *țară* capătă mult mai multe sensuri decât cele din dicționar. Dimensiunea personală și animată a acestui concept reflectă problematici și realități postcoloniale importante: neocolonialismul și perpetuarea imperialismului; puterea și dominația colonială; obținerea independenței și lupta anticolonială sau mișcările sociale din țările postcoloniale. Reprezentările conceptuale dezvăluie modul în care forțele politice și ideologice conturează atât peisajul național intern, cât și relațiile dintre India ca fostă colonie britanică și Statele Unite reprezentând noile puteri imperialiste și expansioniste.

În aceeași ordine de idei, analiza comparativă și contrastivă a romanelor lui Zadie Smith, *Dinți albi* (2000) și *NW* (2012), dovedește că experimentarea și celebrarea lingvistică le conferă un caracter unic, reflectă o varietate de concepte postcoloniale și transmit mesajul ideologic al autoarei. Ambele romane descriu microcosmosul Londrei, populat cu reprezentanți ai etniilor majoritare și minoritare cu diferența că în primul roman atitudinea autoarei este ironică și satirică, în timp ce în al doilea este amară și meditativă.

Studiul paralel al principalelor caracteristici ale paradigmatelor multiculturale și interculturale ne-a ajutat să scoatem în evidență elementele lor distinctive și să demonstrăm tranziția graduală de la o paradigmă la alta. Chiar dacă au în comun noțiunile de pluralitate culturală și de diferențe culturale dublate de o aversiune față de tendințele asimilaționiste, cele două paradigme diferă în ceea ce privește dinamica relațiilor, interesul pentru grupurile omogene în comparație cu cel pentru grupurile fluide cu o identitate heterogenă, abordările

noțiunii de identitate și importanța acordată influenței factorilor socio-economic asupra dezvoltării personale. Din această perspectivă, reprezentanții societății multiculturale din romanul *Dinți albi* sprijină la prima vedere conservarea moștenirii culturale, dar nu au determinarea necesară să aplice valorile pe care le susțin sau să le promoveze în rândul generației următoare. Tinerii din același roman se luptă să își găsească propriul drum și de aceea nu-și regăsesc propria identitate. Aceeași negociere a unor noi identități este prezentă și în romanul *NW* în care toposul multicultural este înlocuit de unul intercultural și în care personajele principale se luptă să își depășească propriile temeri și frustrări.

Romanul *Dinți albi* reflectă fenomenul complex al colonizării culturale și lingvistice în sens invers. Analiza arată că supraviețuirea limbii creole jamaicane folosite de unii dintre imigranți marchează transformarea subtilă a acesteia dintr-o limbă a cărei folosire este restricționată la nivelul comunității într-un cod simbolic adoptat de toți membrii comunității afro-caraibiene. Drept urmare, romanul capătă o cadență ușor recognoscibilă dată de limba creolă jamaicană și prezintă o varietate de registre stilistice ce încorporează multe influențe diferite.

În plus, folosirea anumitor câmpuri lexicale și semantice reflectă concepte importante ale postcolonialismului; de exemplu, câmpurile lexicale ale „naționalității” și „minorităților etnice” așază în paralel imaginea dominantă a culturii engleze ca reflectare a puterii coloniale cu minoritățile colonizate aflate în căutarea propriei identități. perechile semantice postcoloniale cum ar fi *negru/alb* reliefează binarismul rasial și sunt folosite pentru a submina fundamentele ideologiei coloniale și imperialiste. Aceleași tehnici decolonizatoare subversive sunt examinate în conexiune cu folosirea numelor și procesul onomastic în totalitatea sa.

Pronumele devin indicatori ai alterității și hibridizării. Pronumele de persoana I singular se repetă în mod frecvent pentru a ilustra alienarea personajelor și nevoia acestora de a primi aprobarea și confirmarea membrilor comunității dominante. Pronumele de persoana a treia sunt folosite pentru a se referi fie la puterea colonială, fie în mod indirect la poziția marginalizată a celor colonizați.

În mod similar, modalitatea ajută la expunerea și contestarea mecanismelor discursului colonial și a consecințelor acestora asupra identității individuale și colective; aceasta exprimă alienarea și criza identității imigranților care au o istorie colonială și se confruntă cu drama inadaptabilității și instabilității socio-culturale.

Metaforele conceptuale postcoloniale remodelează discursul pentru a transmite un mesaj ideologic relevant precum cel ilustrat de metaforele conceptuale ale imigrației:

MIGRAȚIA ESTE NEGAȚIE, IMIGRAȚIA ESTE DEGRADARE, IMIGRAȚIA ESTE PIERDERE și IMIGRAȚIA ESTE LUPTĂ.

Mai mult, romanul lui zadie Smith *NW* împarte același topos cu romanul *Dinți albi*, dar se distanțează de acesta prin tonalitate și stil, acesta fiind și motivul pentru care ne-am axat pe nivelul gradul înalt de exerimentare la nivel lingvistic. Defragmentarea generală a discursului colonial dominant este redată prin intermediul unui tip de limbaj fracturat rezultând într-o narațiune deconcertantă construită dintr-un colaj de imagini dificil de aranjat într-un tipar continuu și coerent. De asemenea, folosirea unei serii de mijloace lingvistice moderniste și postmoderniste justifică includerea acestui roman în categoria genului experimental al ficțiunii multimodale și creează o imagine autentică a unei societăți interculturale a secolului XXI cu Londra cosmopolită devenind un personaj în sine.

În opoziție cu romanul *Dinți albi*, romanul *NW* prezintă un număr de schimbări semnificative la aceleași niveluri lingvistice analizate anterior. O analiză scurtă include elemente cum ar fi: expansiunea lexicală și semantică prin divesificare referențială, noile valențe atribuite perechilor semantice dihotomice, reflectarea cosmopolitanismului și crizei de identitate în numele proprii, folosirea repetiției pronominale ca armă împotriva tiparelor culturale restrictive și importanța transferului intercultural bidirecțional exprimat fie prin modalitatea epistemică, fie prin cea deontică.

În concluzie, analiza calitativă a corpusului literar oferă suficiente dovezi pentru a include cele patru romane în categoria mai largă a literaturii postcoloniale. Pe lângă aceasta, se observă o recurență a acelorași mijloace lingvistice care reflectă aceleași concepte postcoloniale cu diferențe previzibile legate de intențiile specifice ale autoarelor. Consecința este că limbajul literaturii postcoloniale este strâns legat de dimensiunea socială și culturală a textelor literare și în multe cazuri este folosit cu măiestrie de scriitorii postcoloniali ca o modalitate subversivă de subminare a mecanismelor opresive și discriminatorii ale discursului colonial.

Cercetarea de față oferă o prezentare detaliată a numitorilor lingvistici comuni ce caracterizează operele scriitorilor postcoloniali aparținând unor spații culturale diferite; de asemenea, deschide calea unor noi cercetări în domeniu. Studii ulterioare ar putea să abordeze problematica folosirii limbii și a mijloacelor lingvistice de exprimare a discursului postcolonial în alte opere de ficțiune care fie sunt în mod tradițional asociate literaturii postcoloniale, fie au o poziție controversată. Într-un cuvânt, există mult mai multe șanse pentru consolidarea și extinderea canonului literar astfel încât să cuprindă și acele texte care au ca temă neocolonialismul și efectele pe termen lung ale colonialismului.

BIBLIOGRAFIE

Corpus literar

- Achebe, C. (2001a) *A Man of the People*. London: Penguin Books
- Achebe, C. (2001b) *Things Fall Apart*. London: Penguin Books
- Coetzee, J.M. (2010) *Foe*. London: Penguin Books
- Desay, A. (2000) *Fasting, Feasting*. London: Vintage Books
- Head, B. (2010) *When Rain Clouds Gather & Maru*. London: Virago Press
- Kureishi, H. (2009) *The Buddha of Suburbia*. London: Faber and Faber Ltd.
- Lahiri, J. (2013) *The Lowland*. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Lahiri, J. (2008) *Unaccustomed Earth*. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Lahiri, J. (2003) *The Namesake*. London: Flamingo
- Lahiri, J. (1999) *Interpreter of Maladies*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt
- Levy, A. (2011) *The Long Song*. London: Headline Book Publishing
- Levy, A. (2004) *Fruit of the Lemon*. London: Headline Book Publishing
- Mukherjee, B. (1976) *Wife*. Delhi: Sterling
- Naipaul, V.S. (2011) *A Bend in the River*. London: Picador
- Naipaul, V.S. (1971) *Miguel Street*. London: Penguin Books
- Naipaul, V.S. (1967) *The Mimic Men*. London: Andre Deutsch
- Prichard, K.S. (2013) *Coonardoo*. Sydney: Harper Collins Publishers
- Rhys, J. (2001) *Wide Sargasso Sea*. London: Penguin Books
- Roy, A. (2009) *The God of Small Things*. London: Fourth Estate
- Rushdie, S. (2008) *Midnight's Children*. London: Vintage Books
- Smith, Z. (2012) *N-W*. London: Penguin Books
- Smith, Z. (2001) *White Teeth*. London: Penguin Books
- Thiong'o, N. (2002) *A Grain of Wheat*. London: Penguin Books

Studii (post)coloniale

- Achebe, C. (2010) *An Image of Africa*. London: Penguin Books
- Ashcroft, B., Griffiths, G. & Tiffin, H. (Eds.) (2007) *Post-Colonial Studies. The Key Concepts*. 2nd edn. London and New York: Routledge
- Ashcroft, B., Griffiths, G. & Tiffin, H. (Eds.) (2003) *The Post-Colonial Studies Reader*. London and New York: Routledge

- Bhabha, H. K. (1994) *The Location of Culture*. London and New York: Routledge
- Boehmer, E. (2005) *Colonial and Postcolonial Literature. Migrant Metaphors*. 2nd edn. Oxford: Oxford University Press
- Carby, H. (2005) "White Woman Listen! Black Feminism and the Boundaries of Sisterhood." In *The Empire Strikes Back: Race and Racism in 70s Britain*. London: Hutchinson, 212-35
- Chew, S., Richards, D. (Eds.) (2010) *A Concise Companion to Postcolonial Literature*. Oxford: Wiley-Blackwell
- Childs, P. and Williams, P. (1997) *An Introduction to Post-Colonial Theory*. London and New York: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf
- Drabinski, J.E. (2011) *Levinas and the Postcolonial. Race, Nation, Other*. Edinburgh: Edinburgh University Press
- Fanon, F. (1968) *Black Skin, White Masks*. London: Pluto Press
- Fanon, F. (1963) *The Wretched of the Earth*. New York: Grove Press
- Gandhi, L. (1998) *Postcolonial Theory. A Critical Introduction*. Australia: Allen & Unwin
- Holst-Petersen, K. and Rutherford, A. (1985) *A Double Colonization: Colonial and Post-Colonial Women's Writing*. Aarhus: Dangaroo
- Huggan, G. (2008) *Interdisciplinary Measures: Literature and the Future of Postcolonial Studies*. Liverpool: Liverpool University Press
- Innes, C.L. (2007) *The Cambridge Introduction to Postcolonial Literatures in English*. Cambridge: Cambridge University Press
- JanMohamed, A. (2003) "The Economy of Manichean Allegory." In *The Post-Colonial Studies Reader*. ed. by Ashcroft, B., Griffiths, G. & Tiffin, H. New York: Routledge, 18-23
- Khair, T. (2009) *The Gothic, Postcolonialism and Otherness*. New York: Palgrave Macmillan
- Lawson, A. (1995) "Postcolonial Theory and the "Settler" Subject." *Essays on Canadian Writing* 56 (Fall), 20-36
- Lionnet, F. (1995) *Postcolonial Representations: Women, Literature, Identity*. Ithaca and London: Cornell University Press
- Loomba, A. (2015) *Colonialism/Postcolonialism*. London & New York: Routledge
- McLeod, J. (2010) *Beginning Postcolonialism*. Manchester and New York: Manchester University Press
- Mohanty, C.T. (1984) "Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourse." *Boundary 2* (Spring/Fall), 333-358

- Moore-Gilbert, B. (1997) *Postcolonial Theory: Contexts, Practices, Politics*. New York: Verso
- Mullaney, J. (2010) *Postcolonial Literatures in context*. London and New York: Continuum International Publishing Group
- Orr, M. (2009) "Intertextuality: Old Debates in New Contexts." In *Semiotic Encounters: Text, Image and Trans-nation*. ed. by Säckel, S., Göbel, W. and Hamdy, N. Amsterdam – New York: Rodopi, 15-30.
- Pratt, M.L. (2003) *Imperial Eyes. Travel Writing and Transculturalism*. London and New York: Routledge
- Rabaka, R. (2011) *Forms of Fanonism*. Plymouth: Lexington Books
- Said, E. (1978) *Orientalism*. New York: Vintage Books
- Sangari, K. (1995) "The Politics of the Possible." In *The Post-Colonial Studies Reader*. ed. by Ashcroft, B., Griffiths, G. and Tiffin, H. London: Routledge, 143-7
- Schwarz, H., Ray, S, (Eds.) (2005) *A Companion to Postcolonial Studies*. Oxford: Blackwell Publishing
- Slemon, S. (2003) "The Scramble for Post-colonialism." In *The Post-Colonial Studies Reader*. ed. by Ashcroft, B., Griffiths, G. and Tiffin, H. London: Routledge, 45-52
- Spivak, G.C. (1999) *A Critique of Postcolonial Reason. Toward a History of the Vanishing Past*. Cambridge: Harvard University Press
- Spivak, G.C. (1994) "Can the Subaltern Speak?." In *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory. A Reader*. ed. by Williams, P. & Chrisman, L. New York: Columbia University Press, 66-111
- Spivak, G.C. (1987) *In Other Words. Essays in Cultural Politics*. New York and London: Methuen
- Spivak, G.C. (1985a) "The Rani of Sirmur." *History and Theory* 24, 247-82
- Spivak, G.C. (1985b) "Three Women's Texts and a Critique of Imperialism." *Critical Inquiry* (18) 4 (Summer), 756-769
- Suleri, S. (1995) "Woman Skin Deep. Feminism and the Postcolonial Condition." In *Postcolonialism. Critical Concepts in Literary and Cultural Studies*. ed. by Brydon, D. London and New York: Routledge, 1314-27
- Talib, I.S. (2002) *The Language of Postcolonial Literature. An Introduction*. London & New York: Routledge

- Tiffin, H. (1995) "Post-Colonial Literatures and Counter-Discourse." In *The Post-Colonial Studies Reader*. ed by. Ashcroft, B., Griffiths, G. and Tiffin, H. London: Routledge, 95-8
- Varughese, E.D. (2012) *Beyond the Postcolonial. World Englishes Literature*. New York: Palgrave Macmillan
- Whittaker, D. & Msiska, M. H. (2007) *Chinua Achebe's 'Things Fall Apart'*. London: Routledge
- Young, R.J.C. (2003) *Postcolonialism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press

Studii culturale și literare

- Appadurai, A. (1996) *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalisation*, Minneapolis: University of Minnesota Press
- Bakhtin, M. (1999) *Problems of Dostoevsky's Poetics*. trans. by Emerson, C. Minneapolis: University of Minnesota Press
- Bakhtin, M. (1984) *Rabelais and His World*. trans. by Iswolsky, H. Bloomington: Indiana University Press
- Barry, B. (2001) *Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism*. Oxford: Blackwell Publishers
- Barthes, R. (1977) *Image. Music. Text*. trans. by Heath, S. London: Fontana Press
- Bădulescu, D. (2012) "Rushdie's Sorcery with Language." *Phylologica Jassyensia*. VIII. 2 (16), 129-142
- Cantle, T. (2012) *Interculturalism: The New Era of Cohesion and Diversity*. New York: Palgrave Macmillan
- Chifane, C. (2013) "The Game of Double Meanings in Andrea Levy's *Small Island* and *The Long Song*". *Hypercultura*. Vol. 2.1, 1-10
- Genç, D. (2012) *Multiculturalism and Immigrant Integration in Europe. Multiculturalism or New Notion of Integration?* Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing
- Ghai, Y. (2000) *Autonomy and Ethnicity: Negotiating Competing Claims in Multi-Ethnic States*. Cambridge: Cambridge University Press
- Kraidy, M.M. (2005) *Hybridity, or the Cultural Logic of Globalization*. Philadelphia: Temple University Press

- Kristeva, J. (1980). *Desire in Language. A Semiotic Approach to Literature and Art* trans. by Gora, T., Jardine, A. and Roudiez, S. New York: Columbia University Press
- Jakobsen, J.R. (1998) *Working Alliances and the Politics of Difference: Diversity and Feminist Ethics*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press
- Logan, M., Langfield, M. and Craith, M.N. (Eds.) (2009) *Cultural Diversity, Heritage and Human Rights*. London and New York: Routledge
- Manser, M. and Reid, D. (2012) *Who's Who of the Bible*. Oxford: Lion Hudson plc.
- Meer, N., Modood, T. & Zapata-Barrero, R. (Eds.) (2016) *Multiculturalism and Interculturalism. Debating the Dividing Lines*. Edinburgh: Edinburgh University Press
- Murphy, M. (2012) *Multiculturalism. A Critical Introduction*. London and New York: Routledge
- Palumbo-Liu, D. (2012) *The Deliverance of Others. Reading Literature in a Global Age*. Durham and London: Duke University Press
- Tierney, S. (2016) "Cultural Diversity: Normative Theory and Constitutional Practice." In *Acommodating Cultural Diversity*, ed. by Tierney, S. New York: Routledge, 1-18
- Wieviorka, M. (1998) "Is Multiculturalism the Solution?" *Ethnic and Racial Studies*. 21: 5, 881-910

Studii lingvistice

- Baker, S. (1977) *The Practical Stylist*. 4th edn. New York: Harper & Row Publishers
- Bandia, P. (2008) *Translation as Reparation: Writing and Translation in Postcolonial Africa*. London: Routledge
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. and Finegan, E. (1999) *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London: Pearson Education Limited
- Blackmore, D. (1992) *Understanding Utterances*. Cambridge: Blackwell Publishers
- Bonces, I. (2009) *Teaching Metaphors, Idioms and Collocations*. Craiova: Editura Sitech
- Bonvillain, N. (2003) *Language, Culture and Communication. The Meaning of Messages*. Fourth Edition. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Bybee, J., Perkins, R. and Pagliuca, W. (1994) *The Evolution of Grammar. Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World*. Chicago and London: University of Chicago Press
- Carter, R. (Ed.) (1982) *Language and Literature: An Introductory Reader in Stylistics*. London: George Allen and Unwin

- Croitoru, E. (2002a) *Modals. Tenses. Aspects*. Galați: Editura Fundației Universitare “Dunărea de Jos” Galați
- Croitoru, E. (2002b) *Mood and Modality*. Iași: Institutul European
- Cruse, D.A. (1986) *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press
- Dimitriu, R. (2006) *The Cultural Turn in Translation Studies*. Iași: Institutul European
- Geeraerts, D. (2010) *Theories of Lexical Semantics*. Oxford: Oxford University Press
- Holm, J. A. (2004) *An Introduction to Pidgins and Creoles*. Cambridge: Cambridge University Press
- Jackson, H. and Amvela, E. (2007) *Words, Meaning and Vocabulary: An Introduction to Modern English Lexicology*. 2nd edn. New York: Continuum
- Kovalenko, G. (2011) *Lexicology of the English Language*. Kyiv: Taras Shevchenko University
- Kovecses, Z. (2002) *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press
- Lakoff, G. and Johnson, M. (1980) *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press
- Leech, G. N. (1992) *Meaning and the English Verb*. 2nd edn. London and New York: Longman
- Leech, G. N. and Short, M.H. (2007). *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. London and New York: Longman Group UK Limited
- Lipka, L. (1992) *An Outline of English Lexicology: Lexical Structure, Word Semantics and Word-formation*, Tübingen: Niemeyer
- Lyons, J. (1995) *Linguistic Semantics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press
- Minaeva, L. (2007) *English Lexicology and Lexicography*. Moskow: AST
- Murphy, M. L. (2006) “Antonyms as Lexical Constructions: or, Why *Paradigmatic Construction* Is Not an Oxymoron.” *Constructions*. SV1 (8). 1-37
- Muysken, P. and Smith, N. (1994) “The Study of Pidgin and Creole Languages.” In *Pidgin and Creoles: An Introduction*. ed. by Arends, J., Muysken P. & Smith, N. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 3-14
- Neagu, M. and Colipcă-Ciobanu, G.I. (2014) “Metaphor and Self/Other Representations: A Study on British and Romanian Headlines on Migration.” In *Metaphor and Intercultural Communication*. ed. by Musolff, A., MacArthur, F. and Pagani, G. London: Bloomsbury, 201-223

- Neagu, M. and Pisoschi, C. (2015) *Fundamentals of Semantics and Pragmatics*. Craiova: Editura Universitaria
- Neagu, M. (Ed.) (2005) *Understanding and Translating Metaphor*. București: Editura Didactică și Pedagogică
- Neagu, M. (2005) "The Cognitive Notions of Metaphor and Metonymy." In *Understanding and Translating Metaphor*. ed. by Neagu, M. București: Editura Didactică și Pedagogică, 15-28
- Neagu, M. (1996) *Elements of Lexical Semantics and Pragmatics*. Brăila: Editura Evrika
- Nørgaard, N., Busse, B. & Montoro, R. (2010) *Key Terms in Stylistics*. London: Continuum Books
- Palmer, F.R. (1990) *Modality and the English Modals*. 2nd edn. New York and London: Routledge
- Palmer, F.R. (1988) *The English Verb*. 2nd edn. London and New York: Longman
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G. and Svartvik, J. (2010) [1985] *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London and New York: Longman
- Saeed, J. I. (2009) *Semantics*. 3rd edn. Chichester: Wiley-Blackwell
- Sebba, M. (1997) *Contact Languages: Pidgins and Creoles*. London: Macmillan Press LTD
- Semino, E. and Culpeper, J. (Eds.) (2002) *Cognitive Stylistics. Language and Cognition in Text Analysis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
- Simpson, P. (2004) *Stylistics: A Resource Book for Students*. London and New York: Routledge
- Soshalskaya, E.G. and Prokhorova, V. I. (1976) *Stylistic Analysis*. Moscow Higher School
- Steen, G. (2007) *Finding Metaphor in Grammar and Usage: A Methodological Analysis of Theory and Research*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
- Steen, G. (2002) "Metaphor in Bob Dylan's "Hurricane": Genre, Language and Style." In *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*. ed. by Semino, E. and Culpeper, J. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 183-210
- Strunk Jr., W. and White, E.B. (1979) *The Elements of Style*. 3rd edn. London: Collier Macmillan Publishers
- Svartvik, J. (1966) *On Voice in the English Verb*. The Hague and Paris: Mouton & Co.
- Talib, I.S. (2002) *The Language of Postcolonial Literature: An Introduction*. London & New York: Routledge
- Toolan, M. (2013) *Language in Literature: An Introduction to Stylistics*. London and New York: Routledge

- van Langendonck, W. (2007) *Theory and Typology of Proper Names*. Berlin and London: Mouton de Gruyter
- Verdonk, P. (2002) *Stylistics*. Oxford: Oxford University Press
- Wanner, A. (2009) *Deconstructing the English Passive*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter
- Weiss, G. and Wodak, R. (2003) *Critical Discourse Analysis: Theory and Interdisciplinarity*. New York: Palgrave Macmillan
- Widdowson, H.G. (1992) *Practical Stylistics: An Approach to Poetry*. Oxford: Oxford University Press
- Yule, G. (1996) *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press
- Zabeeh, F. (1968) *What Is in a Name? An Inquiry into the Semantics and Pragmatics of Proper Names*. The Hague: Martinus Nijhoff

Dicționare și enciclopedii

- *** (2001) *Longman Dictionary of Contemporary English*. 3rd ed. London: Longman
- *** (2007) *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*. New Edition. Oxford: Macmillan Education
- *** (1996) *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*. New York: Gramercy Books
- Crystal, D. (1995) *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. London: BCA
- Hanks, P. and Hodges, F. (2000) *Oxford Dictionary of First Names*. Oxford: Oxford University Press
- Kenyon, S. (2005) *The Writer's Digest Character Naming Sourcebook*. 2nd edn. Cincinnati: Ohio: Rider's Digest Books
- Rahman, S.A. (2003) *A Dictionary of Muslim Names*. Noida: Goodword Books

Studii privind opera lui Jhumpa Lahiri

- Anwar, N. (2015) *Aesthetics of Displacement in Jhumpa Lahiri's Fiction*. Hamburg: Anchor Academic Publishing
- Bahmanpour, B. (2010) "Female Subjects and Negotiating Identities in Jhumpa Lahiri's *Interpreter of Maladies*". *Studies in Literature and Language*. Vol. 1. No. 6, 43-51
- Bandyopadhyay, D. (2009) "Negotiating Borders of Culture: Jhumpa Lahiri's Fiction. *Journal of Literature*." *Culture and Media Studies*. 1, 97-108

- Bhalla, T.A. (2008) *Between History and Identity: Reading the Authentic in South Asian Diasporic Literature and Community*. The University of Michigan. Unpublished Doctoral Dissertation
- Bran, R. (2015) *Immigration: 'A Lifelong Pregnancy?': An Analysis of Jhumpa Lahiri's Fiction*. Timișoara: Editura Universității de Vest
- Kasun, G.W. (2009) *Womanism and the Fiction of Jhumpa Lahiri*. University of Vermont: Graduation College Dissertations and Theses
- Macwan, H. (2014) "Struggle for Identity and Diaspora in Jhumpa Lahiri's *The Namesake*." *International Journal of Humanities and Social Science Invention*. Vol. 3. Issue 2, 45-49
- Pereira Marques, C. (2012) "What is in a name? Dislocation and relocation in *The Namesake*." *EmTese* (Bel Horizonte. Online, V. 18, N. 2). Santa Catarina: UFSC
- Rouhvand, H. (2015) "Ethnoscapes: Jhumpa Lahiri and Ambivalence in Diaspora Experience." *Language, Individual and Society*. Vol. 9, 213-225
- Song, M.H. (2007) "The Children of 1965: Allegory, Postmodernism and Jhumpa Lahiri's *The Namesake*." *Twentieth-Century Literature*. 53.3, 345-370
- Stevenson-Moessner, J. (2014) *Portable Roots: Transplanting the Bicultural Child*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing
- Stoican, A.E. (2015) *Transcultural Encounters in South-Asian American Women's Fiction: Anita Desai, Kiran Desai and Jhumpa Lahiri*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing
- Verma, R.G. (2015) "Wives and Widows in the Fiction of Jhumpa Lahiri: A Comparative Study of *The Namesake* and *The Lowland*." In *Contemporary Indian Women Writers: Concepts and Contexts*. ed. by Khan, N. and Puri, S. New Delhi: Authorspress, 70-82.

Studii privind opera lui Zadie Smith

- Dalleo, R. (2008) "Colonization in Reverse: *White Teeth* as Caribbean Novel." In *Zadie Smith: Critical Essays*. ed. by Walters, T.L. New York: Peter Lang
- Gibbons, A. (2011) *Multimodality, Cognition and Experimental Literature*. New York: Routledge
- Head, D. (2003) "Zadie Smith's *White Teeth*." In *Contemporary British Fiction*. ed. by Lane, R.J. Cambridge: Polity, 106-119

- Iversen, G. (s.a.) *Root Canals. Identity in Zadie Smith's "White Teeth"*. Master's Thesis, University of Agder
- Knepper, W. (2013) "Revisionary Modernism and Postmillennial Experimentation in Zadie Smith's *NW*." In *Reading Zadie Smith: The First Decade and Beyond*. ed. by Tew, P. London: Bloomsbury. 111-26
- Lowe, J. (2001) "No More Lonely Londoners: Review of *White Teeth*, Zadie Smith." *Small Axe*. 9, 166-80
- Mair, C. (2003) "Language, code, and symbol: The changing roles of Jamaican Creole in diaspora communities". *AAA: Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*. Vol. 28, No. 2 (2003), 231-248
- Paproth, M. (2008) "The Flipping Coin: The Modernist and Postmodernist Zadie Smith." In *Zadie Smith: Critical Essays*. ed. by Walters, T.L. New York: Peter Lang, 9-30
- Procter, J. (2008) "New Ethnicities, the Novel and the Borders of Representation." In *A Concise Companion to Contemporary British Fiction*. ed. by English, J.E. Oxford: Blackwell Publishing, 101-120
- Scott, J.D. (2007) "Shared and Told Tales: Multiculturalism and Participatory Narrative Identities in Zadie Smith's *White Teeth*. *The International Journal of the Humanities*. Vol. 5, 7-13
- Slavin, M. (2015) "Nowhere and Northwest, Brent and Britain: Geographies of Elsewhere in Zadie Smith's *NW*." *The Journal of the Midwest Modern Language Association*. Vol. 48. No. 1, 97-119
- Squires, C. (2007) *Zadie Smith's "White Teeth"*. New York: Continuum
- Thomas, M. (2009) "Reading *White Teeth* to Improve Intercultural Communication." *Journal of Caribbean Literatures*. Vol. 6. No. 1, 15-30
- Wells, L. (2013) "The Right to a Secret: Zadie Smith's *NW*." In *Reading Zadie Smith: The First Decade and Beyond*. ed. by Tew, P. London: Bloomsbury Publishing, 97-111